

Zbierka súdnych rozhodnutí

ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (tretia komora)

z 12. januára 2023 *

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania – Priestor slobody, bezpečnosti a spravodlivosti – Spoločná politika v oblasti azylu – Podmienky pre oprávnenie mať postavenia utečenca – Smernica 2011/95/EÚ – Článok 10 ods. 1 písm. e) a článok 10 ods. 2 – Dôvody prenasledovania – Pojmy ‚politické názory‘ a ‚prisudzované politické názory‘ – Pokusy žiadateľa o azyl brániť sa vo svojej krajine pôvodu zákonnými prostriedkami proti nezákonne pôsobiacim nešťátnym aktérom, ktorí môžu využiť represívny aparát dotknutého štátu“

Vo veci C-280/21,

ktorej predmetom je návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 267 ZFEÚ, podaný rozhodnutím Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas (Najvyšší správny súd, Litva) z 21. apríla 2021 a doručený Súdnemu dvoru 30. apríla 2021, ktorý súvisí s konaním:

P.I.

proti

Migracijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos,

SÚDNY DVOR (tretia komora),

v zložení: predsedníčka tretej komory K. Jürimäe, sudcovia M. Safjan, N. Piçarra (spravodajca), N. Jääskinen a M. Gavalec,

generálny advokát: J. Richard de la Tour,

tajomník: A. Calot Escobar,

so zreteľom na písomnú časť konania,

so zreteľom na pripomienky, ktoré predložili:

- P. I., v zastúpení: L. Biekša, advokatas,
- litovská vláda, v zastúpení: K. Dieninis a V. Kazlauskaitė-Švenčionienė, splnomocnení zástupcovia,

* Jazyk konania: litovčina.

– Európska komisia, v zastúpení: A. Azéma a A. Steiblyté, splnomocnené zástupkyne,
po vypočutí návrhov generálneho advokáta na pojednávaní 30. júna 2022,
vyhlásil tento

Rozsudok

- 1 Návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka výkladu článku 10 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2011/95/EÚ z 13. decembra 2011 o normách pre oprávnenie štátnych príslušníkov tretej krajiny alebo osôb bez štátneho občianstva mať postavenie medzinárodnej ochrany, o jednotnom postavení utečencov alebo osôb oprávnených na doplnkovú ochranu a o obsahu poskytovanej ochrany (Ú. v. EÚ L 337, 2011, s. 9).
- 2 Tento návrh bol podaný v rámci sporu medzi P.I. a Migracijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos (odbor migrácie Ministerstva vnútra Litovskej republiky, ďalej len „odbor migrácie“), ktorého predmetom je zamietnutie tohto odboru priznať P.I. postavenie utečenca.

Právny rámec

Medzinárodné právo

- 3 Dohovor o právnom postavení utečencov, podpísaný v Ženeve 28. júla 1951, ktorý nadobudol platnosť 22. apríla 1954 [*Zbierka zmlúv Organizácie spojených národov*, zv. 189, s. 150, č. 2545 (1954)], doplnený Protokolom týkajúcim sa právneho postavenia utečencov, uzavretým v New Yorku 31. januára 1967, ktorý nadobudol platnosť 4. októbra 1967 (ďalej len „Ženevský dohovor“), vo svojom článku 1 A odseku 2 prvom pododseku stanovuje, že pojem „utečenec“ sa vzťahuje na každú osobu, ktorá „sa nachádza mimo svojho štátu a má oprávnené obavy pred prenasledovaním z rasových, náboženských a národnostných dôvodov alebo z dôvodu príslušnosti k určitej sociálnej skupine alebo zastávania určitých politických názorov, nemôže prijať alebo v dôsledku uvedených obáv odmieta ochranu svojho štátu“.

Právo Únie

- 4 Odôvodnenia 4, 12, 16 a 29 smernice 2011/95 uvádzajú:
„(4) Ženevský dohovor a protokol poskytujú základný kameň pre medzinárodný právny režim na ochranu utečencov.
...
(12) Hlavným cieľom tejto smernice je na jednej strane zaistiť, aby členské štáty uplatňovali spoločné kritériá pre identifikáciu osôb, ktoré skutočne potrebujú medzinárodnú ochranu, a na druhej strane zaistiť, aby bola k dispozícii minimálna úroveň výhod pre tieto osoby vo všetkých členských štátoch.“

...

(16) Táto smernica rešpektuje základné práva a dodržiava zásady uznávané najmä Chartou základných práv Európskej únie. Táto smernica sa snaží predovšetkým o zaistenie plného rešpektovania ľudskej dôstojnosti a práva na azyl žiadateľov o azyl a ich sprevádzajúcich rodinných príslušníkov, ako aj o podporu uplatňovania článkov 1, 7, 11, 14, 15, 16, 18, 21, 24, 34 a 35 uvedenej charty a mala by sa preto vykonávať primerane.

...

(29) Jednou z podmienok oprávnenia na postavenie utečenca v zmysle článku 1 písm. A Ženevského dohovoru je existencia príčinnej súvislosti medzi dôvodmi prenasledovania, ako sú rasa, náboženstvo, národnosť, politické názory alebo príslušnosť k určitej sociálnej skupine, a aktmi prenasledovania alebo chýbajúca ochrana proti takýmto aktom.“

5 Článok 2 písm. d) tejto smernice na jej účely preberá definíciu pojmu „utečenec“ uvedenú v článku 1 A odseku 2 prvom pododseku Ženevského dohovoru a článok 2 písm. e) uvedenej smernice definuje „postavenie utečenca“ ako „uznanie štátneho príslušníka tretej krajiny alebo osoby bez štátneho občianstva členským štátom za utečenca“.

6 Článok 2 písm. h) smernice 2011/95 definuje pojem „žiadosť o medzinárodnú ochranu“ ako „požiadavku predloženú štátnym príslušníkom tretej krajiny... o ochranu od členského štátu, o ktorých sa predpokladá, že požadujú postavenie utečenca alebo doplnkovú ochranu“ a článok 2 písm. i) tejto smernice definuje pojem „žiadateľ“ ako „štátny príslušník tretej krajiny..., ktor[ý] podal [takú žiadosť], vo veci ktorej zatiaľ nebolo prijaté konečné rozhodnutie“.

7 Článok 4 uvedenej smernice, nazvaný „Posudzovanie skutočností a okolností“, v odsekoch 3 a 5 stanovuje:

„3. Posúdenie žiadosti o medzinárodnú ochranu sa má vykonať na individuálnom základe a zahŕňa zohľadnenie:

- a) všetkých príslušných skutočností, pokiaľ sa týkajú krajiny pôvodu v čase prijatia rozhodnutia o žiadosti, vrátane zákonov a nariadení krajiny pôvodu a spôsobu, ktorým sú uplatňované;
- b) príslušných vyhlásení a dokumentácie predloženej žiadateľom vrátane informácií o tom, či žiadateľ bol alebo môže byť predmetom prenasledovania alebo vážneho bezprávia;

...

5. V prípade, že členské štáty uplatňujú zásadu, podľa ktorej je povinnosťou žiadateľa zdôvodniť žiadosť o medzinárodnú ochranu, a v prípade, že aspekty vyhlásení žiadateľa nie sú podložené listinným alebo iným dôkazom, tieto aspekty si nevyžadujú potvrdenie, ak sú splnené tieto podmienky:

- a) žiadateľ skutočne vynaložil snahu zdôvodniť svoju žiadosť;
- b) boli predložené príslušné náležitosti, ktoré sú k dispozícii žiadateľovi, a bolo poskytnuté uspokojivé vysvetlenie týkajúce sa akéhokoľvek nedostatku iných príslušných náležitostí;

- c) vyhlášení žadatele sú uznané za logické a prijateľné a nie sú v rozpore s dostupnými osobitnými a všeobecnými informáciami týkajúcimi sa prípadu žiadateľa;
- d) žiadateľ požiadal o medzinárodnú ochranu v najskoršom možnom čase alebo žiadateľ preukázal primeraný dôvod, prečo tak neurobil, a
- e) bola preukázaná všeobecná dôveryhodnosť žiadateľa.“

8 V článku 6 písm. a) a c) tej istej smernice sa ako „aktéri prenasledovania“ označujú štát a „neštátn[y] akt[ér]“, v súvislosti s ktorými možno preukázať, že nie sú schopní alebo ochotní poskytnúť ochranu pred prenasledovaním alebo vážnym bezprávím.

9 Podľa článku 9 smernice 2011/95 s názvom „Činy prenasledovania“:

„1. Aby sa čin považoval za čin prenasledovania v zmysle článku 1 písm. A Ženevského dohovoru, musí:

a) byť svojou povahou dostatočne vážny alebo opakovaný tak, aby predstavoval vážne porušovanie základných ľudských práv, najmä práv, na ktoré sa nevzťahuje výnimka podľa článku 15 ods. 2 Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd [podpísaného v Ríme 4. novembra 1950], alebo

b) byť zoskupením rozličných opatrení vrátane porušovania ľudských práv, ktoré sú dostatočne vážne na to, aby mali na jednotlivca rovnaký vplyv ako je uvedený v písmene a).

2. Činy prenasledovania, ako sú kvalifikované v odseku 1, môžu okrem iného nadobúdať formu:

...

c) stíhania alebo potrestania, ktoré je neúmerne alebo diskriminačné;

...

3. V súlade s článkom 2 písm. d) musí existovať spojenie medzi dôvodmi uvedenými v článku 10 a činmi prenasledovania, ako sú kvalifikované v odseku 1 tohto článku, alebo stav, keď chýba ochrana proti takýmto činom.“

10 Článok 10 tejto smernice, nazvaný „Dôvody prenasledovania“, v odseku 1 písm. e) a v odseku 2 stanovuje:

„1. Členské štáty zohľadnia pri posudzovaní dôvodov pre prenasledovanie tieto prvky:

...

e) pojem politického názoru bude zahŕňať najmä zastávanie určitého názoru, filozofie alebo náboženského presvedčenia [filozofie alebo presvedčenia – *neoficiálny preklad*] v záležitosti spojenej s prípadnými aktérmi prenasledovania uvedenými v článku 6 a ich politikami alebo metódami bez ohľadu na to, či tento žiadateľ uplatňoval tento názor, filozofiu alebo náboženské presvedčenie [filozofiu alebo presvedčenie – *neoficiálny preklad*].

2. Pri posudzovaní, či žiadateľ má oprávnenú obavu z prenasledovania, je nepodstatné, či má žiadateľ skutočne takú rasovú, náboženskú, národnú, sociálnu alebo politickú charakteristiku, ktorá spôsobuje prenasledovanie, za predpokladu, že takáto charakteristika je prisudzovaná žiadateľovi aktérom prenasledovania.“

11 Článok 13 uvedenej smernice, nazvaný „Priznanie postavenia utečenca“, tak znie:

„Členské štáty priznajú postavenie utečenca štátnemu príslušníkovi tretej krajiny alebo osobe bez štátneho občianstva, ktorí sú oprávnení ako utečenci v súlade s kapitolami II a III.“

Litovské právo

12 § 83 ods. 2 Lietuvos Respublikos įstatymas dėl užsieniečių teisinės padėties Nr. IX-2206 (zákon Litovskej republiky o právnom postavení cudzincov č. IX-2206) z 29. apríla 2004 (Žin., 2004, č. 73-2539), ktorým sa do litovského práva preberá okrem iného smernica 2011/95, v znení zákona č. XII-1396 z 9. decembra 2014 (TAR, 2014, č. 19923), stanovuje:

„Ak sa v priebehu posudzovania žiadosti zistí, že skutočnosti dôležité na určenie postavenia žiadateľa o azyl nemožno preukázať písomnými dôkazmi napriek jeho úprimnému úsiliu, tieto skutočnosti sa posúdia v prospech žiadateľa a žiadosť o azyl sa považuje za dôvodnú, ak bola táto žiadosť podaná čo najskôr, s výnimkou prípadu, že by žiadateľ preukázal závažné dôvody, prečo tak neurobil, ak žiadateľ o azyl predložil všetky relevantné dôkazy, ktoré mal k dispozícii, a poskytol uspokojivé vysvetlenie, pokiaľ ide o nedostatok iných dôkazov, a ak sa zistí, že vyhlásenia žiadateľa sú hodnoverné a koherentné a nie sú v rozpore s konkrétnymi a všeobecnými informáciami, ktoré sú známe a relevantné pre jeho žiadosť.“

Spor vo veci samej a prejudiciálna otázka

13 Dňa 15. júla 2019 P.I., štátny príslušník tretej krajiny, podal žiadosť o azyl na odbor migrácie. Na podporu tejto žiadosti uviedol, že v roku 2010 uzavrel vo svojej krajine pôvodu zmluvu o kúpe akcií so spoločnosťou, ktorú vlastní osoba spojená s mocenskou štruktúrou, vrátane spravodajských služieb. Tejto spoločnosti zaplatil sumu 690 000 amerických dolárov (USD) (približne 647 500 eur). Vzhľadom na to, že táto zmluva nebola splnená, P.I. požiadal svojho zmluvného partnera, aby mu túto sumu vrátil. Následne bolo voči nemu z iniciatívy majiteľa uvedenej spoločnosti začaté trestné konanie a v decembri 2015 sa musel vzdať väčšinového podielu na projekte vyvinutom jeho spoločnosťou, nad ktorou prešla kontrola na určité spoločnosti, ktoré vlastní iné osoby.

14 Toto trestné konanie bolo v januári 2016 prerušené. Po pokuse P.I. brániť sa na súde proti nezákonnému ovládnutiu jeho projektu však bolo trestné konanie na základe svedectva, ktoré proti P.I. poskytla osoba spojená s novými majiteľmi jeho spoločnosti, v apríli 2016 obnovené. V decembri 2016 a januári 2017 uvedené trestné konanie vyústilo do vznesenia obvinenia a vydania príkazu na vzatie P.I. do väzby, ktorý bol medzitým zbavený svojej zostávajúcej časti projektu.

- 15 Rozhodnutím z 21. septembra 2020 odbor migrácie zamietol žiadosť o priznanie postavenia utečenca, ktorú podal P.I. Po skončení svojho vyšetrovania sa odbor migrácie domnieval, že dôvody rizika trestného stíhania a zadržania, hoci boli zistené a považované za hodnoverné, nezodpovedajú žiadnemu z dôvodov uvedených v Ženevskom dohovore, vrátane najmä dôvodu založeného na pojme „politické názory“.
- 16 P.I. po zamietnutí jeho žaloby podanej proti tomuto rozhodnutiu na Vilniaus apygardos administracinis teismas (Krajský správny súd Vilnius, Litva) podal proti tomuto rozsudku odvolanie na Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas (Najvyšší správny súd, Litva), ktorý podal návrh na začatie prejudiciálneho konania. Napáda rozhodnutie odboru migrácie potvrdené na prvom stupni a tvrdí, že ak sú akty prenasledovania alebo stav, keď chýba ochrana proti takýmto aktom, spojené, ako je to v prejednávanej veci, nie s „politickou činnosťou“ v tradičnom zmysle alebo s verejne vyjadrenými politickými myšlienkami, ale s odporom spočívajúcim v konkrétnych aktoch voči skupine, ktorá koná protiprávne a ovplyvňuje štát prostredníctvom korupcie, spadá takýto odpor pod pojem „politické názory“ v zmysle článku 10 smernice 2011/95 ako „prisudzované politické názory“. Spresňuje, že trestný čin, z ktorého je obvinený (vydieranie s cieľom privlastniť si majetok značnej hodnoty patriaci inej osobe) je v skutočnosti občianskoprávnym sporom majetkovej povahy medzi hospodárskymi subjektmi.
- 17 Vnútroštátny súd sa domnieva, že P.I. počas celého vyšetrovania koherentne tvrdil, že podnikatelia, ktorí boli spojení so štátnou mocou, sa korupčne zmocnili jeho majetku; že po jeho odpore proti dotknutej transakcii bolo voči nemu jedným z týchto podnikateľov začaté trestné konanie; že toto trestné konanie, ktorého cieľom bolo zastrašiť ho, bolo prerušené a obnovené po pokuse P.I. brániť sa na súde a viedlo najmä k rozhodnutiu o jeho vzatí do väzby. Tento súd dodáva, že podľa vnútroštátnej právnej úpravy v oblasti azylu predstavujú trestné stíhanie alebo trestné sankcie akty prenasledovania, ak sú neprimerané a diskriminačné, a spresňuje, že je pravdepodobné, že uvedené trestné konanie bolo „vykonštruované“, v dôsledku čoho by P. I. mohol byť v prípade návratu do svojej krajiny pôvodu naďalej vystavený aktom prenasledovania.
- 18 Za týchto podmienok Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas (Najvyšší správny súd) rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru túto prejudiciálnu otázku:

„Má sa odpor voči nezákonne pôsobiacej a skorumpovanej vplyvnej skupine, ktorá utláča žiadateľa o azyl prostredníctvom štátneho aparátu a proti ktorej je legitímna obrana nemožná z dôvodu rozsiahlej korupcie v dotknutej krajine, považovať za rovnocenný politickému názoru prisudzovanému žiadateľovi (v [anglickom jazyku] *attributed political opinion*) v zmysle článku 10 [smernice 2011/95]?“

O prejudiciálnej otázke

- 19 Svojou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa má článok 10 ods. 1 písm. e) a článok 10 ods. 2 smernice 2011/95 vykladať v tom zmysle, že pojem „politické názory“ sa vzťahuje na pokusy žiadateľa o medzinárodnú ochranu v zmysle článku 2 písm. h) a i) tejto smernice brániť svoje osobné majetkové a ekonomické záujmy zákonnými prostriedkami proti nezákonne pôsobiacim neštátnym aktérom, ktorí z dôvodu svojich korupčných väzieb na dotknutý štát môžu využiť jeho represívny aparát na ujmu žiadateľa.

- 20 Na úvod treba pripomenúť, že smernica 2011/95, ako uvádza jej odôvodnenie 12, bola prijatá najmä na to, aby členské štáty uplatňovali spoločné kritériá pre identifikáciu osôb, ktoré skutočne potrebujú medzinárodnú ochranu.
- 21 Táto smernica sa má vykladať s prihliadnutím na jej všeobecnú systematiku a účel nielen v súlade so Ženevským dohovorom, ktorý poskytuje základný kameň pre medzinárodný právny režim na ochranu utečencov, ako sa pripomína v odôvodnení 4 uvedenej smernice, ale tiež, ako vyplýva z odôvodnenia 16 tej istej smernice, pri rešpektovaní práv uznaných Chartou základných práv Európskej únie (ďalej len „Charta“) [pozri v tomto zmysle rozsudok z 19. novembra 2020, Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (Vojenská služba a azyl), C-238/19, EU:C:2020:945, body 19 a 20, ako aj citovanú judikatúru].
- 22 Podľa článku 2 písm. d) smernice 2011/95 pojem „utečenec“ zahŕňa najmä štátneho príslušníka tretej krajiny, ktorý sa pre oprávnenú obavu pred prenasledovaním z rasových, náboženských dôvodov, dôvodov štátnej príslušnosti, z dôvodu zastávania určitého politického názoru alebo príslušnosti k určitej sociálnej skupine nachádza mimo štátu svojej štátnej príslušnosti a nemôže prijať alebo v dôsledku uvedených obáv odmieta ochranu tejto krajiny.
- 23 V súlade s článkom 13 tejto smernice členské štáty priznávajú postavenie utečenca štátnemu príslušníkovi tretej krajiny, ktorý spĺňa podmienky stanovené najmä v článkoch 9 a 10 uvedenej smernice.
- 24 Žiadateľ o takéto postavenie teda musí mať pre pomery v jeho krajine pôvodu odôvodnenú obavu, že bude vystavený „činom prenasledovania“ v zmysle článku 9 ods. 1 a 2 smernice 2011/95 zo strany „aktérov prenasledovania“ uvedených v článku 6 tejto smernice, pokiaľ existuje príčinná súvislosť v zmysle odseku 3 tohto článku 9 v spojení s odôvodnením 29 uvedenej smernice medzi týmito činmi prenasledovania alebo stavom, keď pred nimi chýba ochrana, a aspoň jedným z piatich dôvodov prenasledovania uvedených v článku 10 tej istej smernice, medzi ktoré patria „politické názory“ (pozri analogicky rozsudok z 5. septembra 2012, Y a Z, C-71/11 a C-99/11, EU:C:2012:518, bod 51).
- 25 Pokiaľ ide o pojem „politické názory“, na ktorom sú založené pochybnosti vnútroštátneho súdu, článok 10 ods. 1 písm. e) smernice 2011/95 stanovuje, že tento pojem „bude zahŕňať najmä zastávanie určitého názoru, filozofie alebo náboženského presvedčenia [filozofie alebo presvedčenia – *neoficiálny preklad*] v záležitosti spojenej s prípadnými aktérmi prenasledovania uvedenými v článku 6 a ich politikami alebo metódami bez ohľadu na to, či tento žiadateľ uplatňoval tento názor, filozofiu alebo náboženské presvedčenie [filozofiu alebo presvedčenie – *neoficiálny preklad*]“. Okrem toho v súlade s odsekom 2 tohto článku 10 nie je podstatné, či má žiadateľ skutočne takú politickú charakteristiku, ktorá spôsobuje prenasledovanie, za predpokladu, že mu aktér prenasledovania takúto charakteristiku prisudzuje.
- 26 V tejto súvislosti treba v prvom rade uviesť, že zo samotného znenia týchto ustanovení vyplýva, že pojem „politické názory“ sa má vykladať široko. Tento predpoklad sa opiera o viaceré prvky. Je to tak predovšetkým v prípade použitia slovného spojenia „najmä“ pre demonštratívny výpočet prvkov, ktoré môžu tento pojem určiť. Ďalej sa uvádzajú nielen „názor“, ale aj „filozofia“ a „náboženské presvedčenie [presvedčenie – *neoficiálny preklad*]“ v záležitostiach spojených s prípadnými aktérmi prenasledovania, ako aj v záležitostiach spojených s „politikami“ a „metódami“ týchto aktérov bez ohľadu na to, či tento žiadateľ uplatňoval tento názor, filozofiu alebo presvedčenie. Napokon sa kladie dôraz na vnímanie ich „politickej“ povahy aktérmi prenasledovania.

- 27 Tento výklad je podporený príručkou o postupoch a kritériách na určenie postavenia utečenca a usmerneniami o medzinárodnej ochrane z hľadiska Dohovoru z roku 1951 a Protokolu z roku 1967 týkajúcich sa postavenia utečencov [Úrad vysokého komisára OSN pre utečencov (UNHCR), 1979, ktorý bol opätovne vydaný a aktualizovaný vo februári 2019, HCR/1P/4/FRE/REV.4], na ktoré treba odkázať vzhľadom na ich osobitnú relevantnosť danú úlohou zverenou UNHCR Ženevským dohovorom (pozri v tomto zmysle rozsudok z 23. mája 2019, Bilali, C-720/17, EU:C:2019:448, bod 57 a citovanú judikatúru). V týchto usmerneniach sa totiž pojem „politické názory“ tiež chápe široko, keďže tento pojem môže znamenať akýkoľvek názor alebo akúkoľvek otázku zahŕňajúcu štátny aparát, vládu, spoločnosť alebo politiku.
- 28 V druhom rade sa pojem „politické názory“ v zmysle článku 10 ods. 1 písm. e) smernice 2011/95 má vzhľadom na to, že jeho cieľom je ochrana práva na slobodu názoru a prejavu, vykladať s prihliadnutím na článok 11 Charty, ktorý je v odôvodnení 16 tejto smernice výslovne uvedený ako jeden z článkov, ktorý má uplatňovanie uvedenej smernice podporovať.
- 29 Podľa článku 11 Charty má každý právo na slobodu prejavu, ktoré zahŕňa slobodu zastávať názory a prijímať a rozširovať informácie a myšlienky bez zasahovania orgánov verejnej moci a bez ohľadu na hranice. Ako vyplýva z vysvetliviek k Charte základných práv (Ú. v. EÚ C 303, 2007, s. 17) a článku 52 ods. 3 tejto charty, práva zaručené v jej článku 11 majú rovnaký zmysel a rozsah ako práva zaručené v článku 10 Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, ako ich vykladá judikatúra Európskeho súdu pre ľudské práva, pričom nie je dotknutá skutočnosť, že právo Únie im priznáva širšiu ochranu (pozri v tomto zmysle rozsudok z 26. apríla 2022, Poľsko/Parlament a Rada, C-401/19, EU:C:2022:297, bod 44).
- 30 Z tejto judikatúry vyplýva, že sloboda prejavu predstavuje jeden zo základných pilierov demokratickej spoločnosti a jednu z prvoradých podmienok jej pokroku a rozvoja jednotlivca a že v zásade chráni nielen „informácie“ alebo „myšlienky“, ktoré sú priaznivo prijímané alebo považované za neškodné či neutrálne, ale aj tie, ktoré zraňujú, šokujú či znepokojujú, aby sa zaručila pluralita, tolerancia a duch otvorenosti, bez ktorých nemôže demokratická spoločnosť existovať [ESLP, 15. októbra 2015, Perinçek v. Švajčiarsko, CE:ECHR:2015:1015JUD002751008, § 196, písm. i)].
- 31 Okrem toho Európsky súd pre ľudské práva zdôraznil, že článok 10 ods. 2 Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd ponecháva len malý priestor na obmedzenie slobody prejavu v oblasti politickej diskusie alebo otázok všeobecného záujmu a že vysoká úroveň ochrany slobody prejavu sa obvykle poskytuje v prípade, že sa prejavy týkajú predmetu všeobecného záujmu [rozsudok z 15. októbra 2015, Perinçek v. Švajčiarsko, CE:ECHR:2015:1015JUD002751008, bod 196, písm. i), body 197, 230 a 231]. Tiež spresnil, že korupcia pri riadení verejných vecí v rámci štátu je záležitosťou všeobecného záujmu a že debata o nej prispieva k politickej diskusii (pozri v tomto zmysle rozsudok z 31. mája 2016, Nadtoka v. Rusko, CE:ECHR:2016:0531JUD003801005, bod 43).
- 32 Táto judikatúra Európskeho súdu pre ľudské práva, ktorá je relevantná pre výklad článku 11 Charty, podporuje široký výklad pojmu „politické názory“ v zmysle článku 10 ods. 1 písm. e) smernice 2011/95. Podľa tohto výkladu pojem „politické názory“ zahŕňa každý názor, filozofiu alebo presvedčenie, ktoré sa bez toho, aby mali priamu a bezprostrednú politickú povahu, prejavujú konaním alebo opomenutím vnímanými aktérmi prenasledovania uvedenými v článku 6 tejto smernice ako súčasť oblasti spojenej s týmito aktérmi alebo s ich politikami a/alebo s ich metódami a vyjadrujúcimi nesúhlas či odpor proti týmto politikám či metódam.

- 33 V treťom rade široký výklad pojmu „politické názory“ ako „dôvody prenasledovania“ v zmysle článku 10 ods. 1 písm. e) smernice 2011/95 znamená, že na účely určenia existencie takýchto názorov, ako aj príčinnej súvislosti medzi týmito názormi a aktmi prenasledovania musia príslušné orgány členských štátov zohľadniť všeobecný kontext krajiny pôvodu žiadateľa o priznanie postavenia utečenca, a to najmä v jeho politických, právnych, súdnych, historických a sociokultúrnych aspektoch.
- 34 Súdny dvor už totiž rozhodol, že vyjadrenie, konaním alebo opomenutím, určitých názorov, filozofie alebo presvedčenia, ktoré nemajú priamu a bezprostrednú politickú povahu, môže v špecifickom kontexte krajiny pôvodu tohto žiadateľa viesť „aktérov prenasledovania“ k tomu, že týmto názorom, filozofií a presvedčeniu prisudzujú povahu „politických názorov“ v zmysle článku 10 ods. 1 písm. e) a článku 10 ods. 2 tejto smernice.
- 35 V tejto súvislosti Súdny dvor na jednej strane spresnil, že v kontexte ozbrojeného konfliktu, osobitne občianskej vojny, a pri neexistencii zákonnej možnosti vyhnúť sa vojenským povinnostiam, je veľmi pravdepodobné, že orgány dotknutej tretej krajiny vykladajú odmietnutie vykonania vojenskej služby ako nesúhlas s politikou bez ohľadu na prípadné komplexnejšie osobné dôvody dotknutej osoby a s výhradou overenia orgánmi členského štátu, ktorému bola podaná žiadosť o medzinárodnú ochranu, či takéto odmietnutie môže byť hodnoverne spojené s dotknutým dôvodom prenasledovania [rozsudok z 19. novembra 2020, Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (Vojenská služba a azyl), C-238/19, EU:C:2020:945, body 47, 48, 60 a 61].
- 36 Na druhej strane sa Súdny dvor domnieval, že účasť žiadateľa o medzinárodnú ochranu na podaní sťažnosti proti svojej krajine pôvodu na Európsky súd pre ľudské práva s cieľom konštatovať porušenie základných slobôd tamojším vládnucim režimom sa má považovať za dôvod prenasledovania za „politické názory“, ak existujú oprávnené dôvody k obave, že účasť bude uvedeným režimom vnímaná ako akt politického disentu, proti ktorému tento režim môže uplatniť represálie (pozri v tomto zmysle rozsudok zo 4. októbra 2018, Ahmedbekova, C-652/16, EU:C:2018:801, bod 90).
- 37 To isté platí aj pre pokusy žiadateľa o priznanie postavenia utečenca brániť svoje záujmy prostredníctvom súdneho konania proti nezákonne pôsobiacim neštátnym aktérom, ktorí na základe svojich korupčných väzieb na štát môžu využiť jeho represívny aparát na ujmu tohto žiadateľa, a to aj v prípade, že žaloba tohto žiadateľa bola odôvodnená ochranou jeho osobných majetkových a ekonomických záujmov.
- 38 V rámci posudzovania skutočností a okolností stanovených v článku 4 smernice 2011/95, ktoré sa podľa jeho odseku 3 má vykonať na individuálnom základe a zahŕňa zohľadnenie všetkých príslušných skutočností, a najmä tých, ktoré sú uvedené v bode 33 tohto rozsudku, musia príslušné orgány členského štátu vziať do úvahy skutočnosť, že môže byť mimoriadne ťažké predložiť priamy dôkaz o tom, že určité konanie alebo opomenutie žiadateľa môžu orgány krajiny pôvodu vnímať ako vyjadrenie „politických názorov“. Článok 4 ods. 5 tejto smernice totiž pripúšťa, že žiadateľ nebude vždy schopný podložiť svoju žiadosť listinnými alebo inými dôkazmi, a vymenúva kumulatívne podmienky, za ktorých sa takéto dôkazy nevyžadujú [pozri analogicky rozsudok z 19. novembra 2020, Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (Vojenská služba a azyl), C-238/19, EU:C:2020:945, bod 55].

- 39 Ako uviedol generálny advokát v bode 59 svojich návrhov, posúdenie týchto orgánov sa preto musí vzhľadom na všetky okolnosti týkať hodnovernosti politických názorov, ktoré žiadateľovi prisudzujú aktéri prenasledovania.
- 40 S prihliadnutím na všetky vyššie uvedené dôvody treba na položenú otázku odpovedať tak, že článok 10 ods. 1 písm. e) a článok 10 ods. 2 smernice 2011/95 sa má vykladať v tom zmysle, že pojem „politické názory“ zahŕňa pokusy žiadateľa o medzinárodnú ochranu v zmysle článku 2 písm. h) a písm. i) tejto smernice chrániť svoje osobné majetkové a ekonomické záujmy zákonnými prostriedkami proti nezákonne pôsobiacim neštátnym aktérom, ktorí z dôvodu svojich korupčných väzieb na dotknutý štát môžu využiť jeho represívny aparát na ujmu tohto žiadateľa, v rozsahu, v akom aktéri prenasledovania takéto pokusy vnímajú ako nesúhlas alebo odpor v oblasti spojenej s týmito aktérmi alebo ich politikami a/alebo metódami.

O trovách

- 41 Vzhľadom na to, že konanie pred Súdny dvorom má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter a bolo začaté v súvislosti s prekážkou postupu v konaní pred vnútroštátnym súdom, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd. Iné trovy konania, ktoré vznikli v súvislosti s predložením pripomienok Súdnemu dvoru a nie sú trovami uvedených účastníkov konania, nemôžu byť nahradené.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (tretia komora) rozhodol takto:

Článok 10 ods. 1 písm. e) a článok 10 ods. 2 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2011/95/EÚ z 13. decembra 2011 o normách pre oprávnenie štátnych príslušníkov tretej krajiny alebo osôb bez štátneho občianstva mať postavenie medzinárodnej ochrany, o jednotnom postavení utečencov alebo osôb oprávnených na doplnkovú ochranu a o obsahu poskytovanej ochrany

sa má vykladať v tom zmysle, že:

pojem „politické názory“ zahŕňa pokusy žiadateľa o medzinárodnú ochranu v zmysle článku 2 písm. h) a písm. i) tejto smernice chrániť svoje osobné majetkové a ekonomické záujmy zákonnými prostriedkami proti nezákonne pôsobiacim neštátnym aktérom, ktorí z dôvodu svojich korupčných väzieb na dotknutý štát môžu využiť jeho represívny aparát na ujmu tohto žiadateľa, v rozsahu, v akom aktéri prenasledovania takéto pokusy vnímajú ako nesúhlas alebo odpor v oblasti spojenej s týmito aktérmi alebo ich politikami a/alebo metódami.

Podpisy